

Ezek a határozatok és a velök kapcsolatos tárgyalások szövege könyvalakban is megjelent (németül: *Grossmann, Englands Kampf um den naturwissenschaftlichen Unterricht*; Stuttgart, Enke, 1917). A bevezetés szerint természettudományok alatt a mechanikát, kémiát, fizikát, biológiát, földrajzot, geológiát értik s az alkalmazott matematika legnagyobb részének idetartozását külön hangsúlyozzák. Húsz hozzászólás és 13 írásban beküldött nyilatkozat van itt együtt. Érdekesekek azok a fejtegetések, amelyek a hadvezetés hibáira mutatnak rá: «Nemcsak minisztereinken látszik meg a természettudományi ismeretek nagy hiányossága, de ugyanez észlelhető a kormányzás minden ágában.» «Nem akadályozták meg a disznózsiradékoknak Németországba való szállítását, mert csak újabban fedezték fel, hogy a robbanó anyagok gyártására szükséges glicerint ebből a zsiradékból nyerjük.» Igen sok ilyen hibára mutatnak rá, amelyek forrását a természettudományok elemeinek nemismerésében látják: «A természettudományok elhanyagolása nálunk, Angliában minden aggasztó következményeivel együtt főleg népünk összes rétegeinek a legelemibb természettudományi dolgokban való durva járatlanságára vezethető vissza.» «Az angol kormányban nem látjuk a természettudományok egyetlen kiváló képviselőjét sem.» «Pedig azt véljük, hogy a minisztereknek is kellene tudniok valamit arról a világról, amelyben élnek.» «Jövönk azon fordul meg, milyen lesz népünk természettudományi művelése.» A németekre vonatkozólag azt mondják: «E pillanatban valamennyien bámuljuk ezt a nagyszerű alaposágot, előrelátást és körültekintést, amellyel a németek a természet erőit hódító mechanizmusuk számára befogták.» «Meg vagyok győződve, hogy Angolország nem tarthatja fenn állását a világban, ha nem hívja segítségül a természettudományokat nagyobb mértékben, mint eddig tette.» Bajnak tartják, hogy az egyetemre való felvételnél főként a latinból és görögből kell felvételi vizsgálatot tenni, a természettudományokkal pedig nem törődnek. A természettudományoknak az iskolákban a görög rovására akarnak nagyobb helyet biztosítani. Hangsúlyozzák, hogy ez a természettudományok százada. «Az a nép, amely a természettudományi képzés szükségességét felismeri, haladni fog; azt a népet pedig, amely nem ismeri el a természettudományokat, a többiek megelőzik.» — A német folyóirat rövid cikkében is egész halom jellemző idézetet találunk arra nézve, hogy a természettudományi oktatás állami jelentőségét mennyire felismerték. S jellemző az is, amivel az ismertetés végződik. A szerző ugyanis mindezekből azt következteti, hogy jóllehet Németország e téren sokat tett, most, hogy versenytársa akadt, még nagyobb mértékben fel kell ölelnie a természettudományokat, hogy utól ne érhessek! P. L.

Bevezetés a tudományos gondolkodásba. A katonai szolgálatot teljesítő főiskolai hallgatók érdekében többféle rendelkezés történt és van tervben nálunk is, másutt is. Igen figyelemreméltó az a kis cikk, amelyet *M. Semper* írt a *Zeitschrift für Hochschulpädagogik* 1917: 4. füzetébe arról, hogy ezeket az ifjakat nem lehet egyszerűen visszabocsájtani az elhagyott tanulmányokhoz, hanem gondoskodni kell a tanulmányok újrakezdésének lelki feltételeiről is. Nem ezt a szót mondja, de ezt a gon-

dolatot fejezi ki azzal, hogy meg kell könnyíteni a tudományos munkába és gondolkodásba való visszatérést (Wiedereinführen) azoknak, akik már benne voltak, de a háborúban elszoktak tőle, s bele kell vezetni azokat a «hadiérettségis» ifjakat, akiknek még a szükséges előképzettségek sincs meg teljes mértékben. Mindkét csoport tagjai részére szükséges lesz az előadásokban jobban foglalkozni a részletekkel és elemi kérdésekkel; tehát vagy alacsonyabbra tűzni a célt, vagy pedig az anyag fontosabb részei érdekében mellőzni kell a kevésbé fontosakat. Figyelembe kell venni még azt is, hogy a katona-diákokat a háború kizökkentette ugyan a tudományos gondolkodásból és megapasztotta ismereteiket, de élményeik, a harctéren betöltött munkakörök (tisztok, parancsnokok voltak) s az így megszokott tekintélyök érettebbé tette őket, szellemi igényeik tehát fokozódtak s ezt számba kell venniök a tanároknak, ha nem akarják, hogy ezek a hallgatók majd csalódottan üljenek előttök. Nehéz rövidesen megmondani, hogy ebben a helyzetben mi a tennivaló, mert számtalan út vezet a célhoz s minden a résztvevők személyiségén fordul meg. Egy bizonyos, hogy ezután alaposabban kell foglalkozni a rendszeren csak bevezetésül tárgyalt kérdésekkel, amilyen az illető tárgy tudományos jelentősége, elméleti és gyakorlati értéke, az élet- és világfelfogás általános kérdéseivel való kapcsolata, a kutatás eredményeinek ismereti értéke stb. Így azonban két, egymással ellentétes követelményt kell teljesíteni s ez nehéz. Ezért Semper azt javasolja, hogy a szakszerű előadásokon kívül tartsanak külön előadásokat az általánosabb kérdésekről, azaz: a tudományos gondolkodásba és valamely sajátos területen való munkálkodásba bevezető előadásokat. Közli a saját tervét, amely szerint az aacheni műszaki főiskolán ilyen előadást készült tartani: «A természetbölcselet válogatott fejezetei, a tudományos gondolkodásba való visszavezetés céljából.» A tanulmányok újrakezdésének külső és belső feltételeiről szóló első fejezet után a második az alkalmazott természettudományról szól, a tudományos gondolkodás mivoltáról és módszeréről, a tudományos munka etikai oldaláról s az akaratnak a tudomány és az etika szempontjából való jelentőségéről; a harmadik szakasz tárgya: a hadviselő népek szellemi és erkölcsi ellentétei, a tudományos gondolkodásban és a tudomány eredményeinek felhasználásában levő különbségek alapján s megvilágítva a németekre vonatkozó tanulságokat; a negyedik szakasz: tudománytan; az ötödik: ismeretelmélet; a hatodik: tudománytörténet, mindezek a technikára való állandó tekintettel s a hallgatók gondolatvilágához alkalmazva. Szükségesnek tartja a szerző azonban azt is, hogy ezek az inkább átmeneti jellegű (mondjuk: visszavezető) előadások ne szűnjenek meg a háborúval, hanem tartsanak nyeneket állandóan. Erre vonatkozó megokoló fejtegetései nagyon érdekesek. i.